

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної освіти та психології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Діагностика з виявлення дислексії у дітей молодшого шкільного віку із
фонетико-фонематичними порушеннями мовлення

Виконала студентка групи СОБ-4(1)
спеціальності 016 Спеціальна освіта

Дузенко Каріна Артемівна

Керівник: Жадленко І.А.

Рецензент:

Нормоконтроль __ Юлія КЛЮЧКОВА

Запоріжжя

2022

РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота: 36 с., 5 табл., 10 джерел, 3 додатки.

Об'єкт дослідження: дислексія у дітей молодшого шкільного віку з фонетико-фонематичними порушеннями мовлення.

Предмет дослідження: діагностика з виявлення дислексії у дітей молодшого шкільного віку з фонетико-фонематичними порушеннями.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати, виявити форми дислексії у дітей молодшого шкільного віку з фонетико-фонематичними порушеннями та розробити методичні рекомендації для батьків, педагогів щодо попередження дислексії у дітей молодшого шкільного віку з фонетико-фонематичними порушеннями мовлення.

Методи дослідження: теоретичні, емпіричні, статистичні.

Велика кількість дітей з порушенням читання пов'язана з відсутністю корекційно-розвиткової роботи, спрямованої на попередження дислексії у дошкільному віці та на початку шкільного навчання.

Профілактика дислексії є необхідною, оскільки читання є важливим засобом подальшого навчання у школі та успішного становлення в житті.

Формування навичок читання у першокласників буде ефективнішим за умови подолання всіх можливих причин порушення. Необхідно проводити спеціальну роботу, спрямовану на попередження помилок при оволодінні навичками читання у дітей з мовленнєвими порушеннями.

ДИСЛЕКСІЯ, ПРОФІЛАКТИКА, МОЛОДШИЙ ШКІЛЬНИЙ ВІК,
ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНІ ПОРУШЕННЯ МОВЛЕННЯ,
ДІАГНОСТИКА, НАВИЧКИ ЧИТАННЯ.

ВСТУП

Актуальність теми. Діагностика передумов і попередження дислексії є одним з головних питань в роботі логопеда. Необхідно проводити спеціальну роботу, спрямовану на попередження помилок при оволодінні навичками читання у дітей з мовленнєвими порушеннями. Цю проблему досліджують логопеди, психологи, нейропсихологи й нейрофізіологи різних країн понад сто років, але й сьогодні вона залишається однією з найскладніших і актуальних.

Читання – це складний психофізіологічний процес, що відбувається за допомогою аналітико-синтетичної діяльності. Читання є основним навчальним умінням школярів та входить до комплексу соціально-значимих навичок людини. Читання, як один із структурних елементів писемного мовлення, є вагомим засобом надбання та відтворення знань, а також позитивно впливає на розвиток пізнавальної сфери дитини.

Особливості становлення читання дітей досліджували Д. Ельконін, Т. Єгоров, Л. Румянцева, А. Трошин, О. Соколов та ін. Розлад процесу читання являє собою доволі розповсюджене порушення мовлення у дітей тому, щоб правильно організувати процес навчання важливим є своєчасно виявити дислексію, або фактори, що можуть призвести до неї. На даний момент виявити дислексію можна вже з 3-4 років, але небагато тих хто про це турбується, тому дуже важливо провести пропедевтику з виявлення дислексії у дітей з фонетико-фонематичними порушеннями. Величезний внесок у вивчення дислексії у молодших школярів внесли такі вчені, як О. Грінченко, Т. Калашнікова, Ю. Кравцов, Р. Лалаєва, М. Покотильська, Т. Філоненко та ін.

Підвищення якості та ефективності навчання учнів молодшого шкільного віку закладів загальної середньої освіти передбачає своєчасне виявлення, попередження та усунення у них наявних недоліків усного та писемного мовлення. Порушення мовленнєвої діяльності у дітей має багатоаспектний характер, що підтверджується багатьма дослідженнями психолого-педагогічного (Л. Бартенева, С. Конопляста, Р. Левіна, І. Мартиненко, С. Миронова, Т. Пічугіна, Л. Спірова, В. Тарасун, М. Шеремет та ін.), психолінгвістичного (Л. Андрусишина, В. Ковшиков, Р. Лалаєва, М. Савченко, Є. Соботович та ін.) і медико-педагогічного (О. Балашова, Д. Ісаєв, О. Корнєв, Ю. Мікадзе, В. Ковалева та ін.) напрямів.

Велика кількість дітей з порушенням читання пов'язана з відсутністю корекційно-розвиткової роботи, спрямованої на попередження дислексії у дошкільному віці та на початку шкільного навчання. Профілактика дислексії є необхідною, оскільки читання є важливим засобом подальшого навчання у школі та успішного становлення в житті. Формування навичок читання у першокласників буде ефективнішим за умови подолання всіх можливих причин порушення.

Об'єкт дослідження: дислексія у дітей молодшого шкільного віку з фонетико-фонематичними порушеннями мовлення.

Предмет дослідження: діагностика з виявлення дислексії у дітей молодшого шкільного віку з фонетико-фонематичними порушеннями.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати, виявити форми дислексії у дітей молодшого шкільного віку з фонетико-фонематичними порушеннями та розробити методичні рекомендації для батьків, педагогів щодо попередження дислексії у дітей молодшого шкільного віку з фонетико-фонематичними порушеннями мовлення.

Завдання дослідження:

- 1) Вивчити та проаналізувати науково-методичну та психолого-педагогічну літературу з даної теми.

2) Провести діагностичне дослідження з виявлення форм дислексії у дітей молодшого шкільного віку з фонетико-фонематичними порушеннями.

3) Розробити методичні рекомендації щодо попередження дислексії у дітей молодшого шкільного віку з фонетико-фонематичними порушеннями.

Методи дослідження: теоретичні: аналіз психологічних, педагогічних та логопедичних джерел, методичних посібників для визначення стану і теоретичного обґрунтування досліджуваної проблеми; систематизація наукових фактів; узагальнення актуальних питань з теми; порівняння отриманих результатів дослідження; емпіричні: спостереження, бесіди, діагностика дітей з фонетико-фонематичними порушеннями; статистичні: кількісна та якісна обробка даних.

Методологічне підґрунтя дослідження:

- попередження дислексії у дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку (В.М. Ільяна);
- виявлення і подолання труднощів опанування навички читання в учнів загальноосвітніх навчальних закладів (Е. Данілавічюте, В. Ільяна, А. Мартинюк, О. Івашко);
- основні положення концепції загальної мовленнєвої підготовки дітей до навчання у школі (Є. Ф. Соботович);
- класифікація дислексій (М.Є. Хватцев);
- механізми формування фонематичного сприйняття у дітей в процесі онтогенезу (Е. Соботович).

Дослідження проводилось на базі Запорізької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №32 Запорізької міської ради Запорізької області.

Апробація результатів дослідження відбулась на конференції:

1) II Міжнародна науково практична конференція студентів та молодих вчених «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті

інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір» 12-13 травня 2022 року.

Структура бакалаврської роботи: бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

Загальний обсяг роботи становить 35 сторінки, з них основного тексту 24 сторінок.

ВИСНОВКИ

Теоретичний аналіз діагностики з виявлення дислексії у дітей молодшого шкільного віку із фонетико-фонематичними порушеннями мовлення та результати власного емпіричного дослідження у цьому напрямку, дозволили зробити наступні висновки відповідно до поставлених завдань дослідження:

1. Вивчивши та проаналізувавши науково-методичну та психолого-педагогічну літературу з даної теми дослідження, визначено, що при виявленні дислексії у дітей молодшого шкільного віку із фонетико-фонематичними порушеннями мовлення спостерігається: фонематична дислексія (пов'язана з недорозвиненням функцій фонематичної системи), семантична дислексія (проявляється у порушенні розуміння прочитаних слів, речень, тексту при технічно правильному читанні), аграматична дислексія (обумовлена недорозвиненням граматичного ладу мовлення, морфологічних та синтаксичних узагальнень), мнестична дислексія (зумовлена порушенням процесів встановлення зв'язків між звуком та буквою та порушенням мовної пам'яті), оптична дислексія (проявляється у замінах і змішаннях графічно подібних букв під час читання), тактильна дислексія (в основі її лежать труднощі диференціації букв азбуки Брайля, що сприймаються тактильно).

2. Було проведено діагностичне дослідження з виявлення форм дислексії у дітей молодшого шкільного віку з фонетико-фонематичними порушеннями. Нами був розкритий зміст констатувального експерименту, особливості його організації та аналіз отриманих результатів.

Діагностика проводилася на базі Запорізької загальноосвітньої школи I-III ступенів №32 Запорізької міської ради Запорізької області. У дослідженні приймало участь шість дітей. Усі випробувані мають фонетико фонематичне порушення мовлення. Діагностика проводилася за

допомогою методики “Діагностика дислексій у дітей молодшого шкільного віку” Начиної О. В. Діагностичний комплекс передбачав дослідження схильності дітей до дислексії.

Результати проведеної діагностики дали змогу визначити рівень схильності до дислексії дітей молодшого шкільного віку із фонетико-фонематичним порушенням мовлення.

За результатами діагностичного дослідження, ми можемо зробити висновок, що у випробуваних дітей молодшого шкільного віку з фонетико-фонематичним порушенням мовлення спостерігається невисокий показник схильності до дислексії, а саме: лише одна дитина з шести має високий ризик дислексії, середній ризик має три дитини з шести і зовсім не мають схильності до дислексії дві дитини з шести.

3. Так як, за результатами емпіричного дослідження, було виявлено, що одна дитина з шести, тобто майже 17% має високий ризик дислексії, нами було вирішено розробити методичні рекомендації для вихователів та батьків щодо попередження дислексії у дітей молодшого шкільного віку з фонетико-фонематичними порушеннями мовлення.

Комплекс дібраних завдань розрахований на роботу над такими напрямками: розвиток зорового сприйняття, закріплення цілісного образу букви, розвиток аналітико-синтетичної діяльності, розвиток навички читання, формування вміння визначати кількість звуків у слові, розвиток фонематичного слуху, розвиток уміння проводити звуковий аналіз та синтез, розвиток прогностичних здібностей лише на рівні слова, розвиток навички звукобуквенного синтезу, розширення словникового запасу, розвиток уміння поділяти речення на слова, розвиток навички читання, розвиток вміння грамотно оформляти речення на письмі, розвиток зорової уваги.

Таким чином, можна стверджувати, що діти молодшого шкільного віку з фонетико-фонематичним порушенням мовлення мають схильність

до дислексії. Тому, доцільно розвивати у дітей з фонетико-фонематичним порушенням мовлення навички читання та зорового сприйняття.